

Burhanettin Duran

bduran@setav.org

UKRAYNA KRİZİNDE TÜRK DİPLOMASİSİ

Ankara'nın izlediği politika takdir toplarken Kiev'den sonra Moskova'nın da müzakereler için İstanbul'u seçmesi, Türkiye'nin diplomatik hamlelerinin etkili sonuçlar verdiğini gösteriyor. Önümüzdeki haftalarda dünya başkentleri, İstanbul'da devam etmesi olası müzakerelere ve Türkiye'nin yeni girişimlerine dikkat kesilecek.

Rusya'nın Ukrayna'ya saldırısı ile başlayan savaşta, bugüne kadar en kritik diplomatik müzakereler İstanbul'da yapıldı. Müzakerelerde tarafların İstanbul'u seçmesi sıradan bir olay değil. Türkiye'nin önemli bir başarısı ve çatışan tarafların Türkiye'ye duydukları güvenin bir göstergesi. İstanbul müzakereleri, Türkiye'nin Antalya Diplomasi Forumu'nda iki tarafın dışişleri bakanlarını bir araya getirdiği arabuluculuk inisiyatifinin yeni bir aşaması. Aynı zamanda Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Rus lider Putin'e ateşkes ve barış yönündeki telkinlerinin etkili olduğunun somut bir göstergesi. Ankara'nın izlediği politika takdir toplarken Kiev'den sonra Moskova'nın da müzakereler için İstanbul'u seçmesi, Türkiye'nin diplomatik hamlelerinin etkili sonuçlar verdiğini gösteriyor. Önümüzdeki

haftalarda dünya başkentleri, İstanbul'da devam etmesi olası müzakerelere ve Türkiye'nin yeni girişimlerine dikkat kesilecek.

Zihinlerdeki zor sorular şunlar: Belarus'ta sonuç vermeyen müzakerelerden sonra İstanbul görüşmelerinden ateşkes ve barış çıkar mı? "Özel askeri operasyonda ilk etabı tamamladığını" ilan eden Moskova, yine zamana oynayarak süreci oyalamaya çevirir mi? Yoksa Putin, Erdoğan'ın dile getirdiği "onurlu çıkışa" yönelerek savaşı bitirme kararını alır mı? Bunu şimdiden kestirmek zor. Elimizde olan Zelenski'nin tarafsızlık, NATO'dan vazgeçme ve nükleer silah çalışmalarını sonlandırma şartlarını kabul ettiği, Kremlin'in de Ukrayna'da yönetim değişikliği arayışında artık ısrarcı olmadığı. Zor konular, Kırım ve Donbas'ın durumu. Zelenski, normal şartlar altında Ukrayna'nın toprak bütünlüğünden vazgeçmeyecek, Putin ise

Cumhurbaşkanı Erdoğan, Dolmabahçe Cumhurbaşkanlığı Ofisi'nde Rusya ve Ukrayna arasında yapılacak barış görüşmeleri öncesinde heyetlerle bir araya geldi. (Murat Çetinmühürdar/TCCB-AA, 29 Mart 2022)

Kırım'ı geri vermeye yanaşmaya-
caktır. Müzakerenin yoğunlaşa-
cağı alan Donbas'ın statüsü. Bir
diğer kesin olan şey de savaşın
önlenmesi ve gerginliğin düşürü-
lerek bölgede istikrarın oluşturul-
ması için Türkiye'nin girişimleri
devam edecek olması.

Savaşın İlk Ayının Muhakemesi

İlk bir ayda sahada yaşananlar
gösterdi ki, savaşın uzaması
Rusya'nın da aleyhine. Evet, Uk-
rayna şehirleri yıkılıyor, mülteci
ve sivil kayıplar dramı büyüyor.
Ancak Ukraynalılar savaştıkça
ABD ve AB, milyarlarca dolar
askeri silah yardımı yapmaya
devam ediyor, edecek. Zaman
geçtikçe ABD, AB ve NATO, Rus-
ya tehdidi karşısında daha fazla
konsolide oluyor. Ve Rusya izole
ediliyor. ABD Başkanı Biden'ın,
Putin ile Rus halkını ayırıştırıcı
söylemi ve "Bu adam gitmeli"
minvalindeki düzeltilen sözleri,
ABD'nin uzun vadeli bir Rusya'ya
zayıflatma politikasını uygulamaya
koyduğunu gösteriyor. Bu za-
yıflatma politikasının sınırı Çin'in
elinin daha fazla güçlenmesini
istemeyeceği yere kadar ulaşır.
Zira Orta Asya'dan Ortadoğu'ya
ve Afrika'ya kadar Rusya'nın za-
yıfladığı her yerde Çin'in etkisinin
artma ihtimali var.

Putin, ABD ve AB dışındaki
ülkelerin ekonomik yaptırımlara
pek yanaşmadığını görerek
zamana oynayabilir. Nitekim
Çin, Hindistan ve diğer büyük
ülkelerin birçoğu ya yaptırımlara
sıcak bakmıyor ya da göster-
melik uyguluyor. Hatta Katar ve
Kuveyt haricinde ABD müttefiki
Ortadoğu ülkeleri, Rusya'ya daha
yakın bir politika izliyor. Belki
Biden yönetiminden duydukları
rahatsızlığı gösteriyorlar, belki
Rusya'nın bölgede daha kalıcı
bir küresel güç olduğunu hesap-
lıyorlar. Bütün bunlara rağmen
Putin'in savaşı uzatması büyük
bir hata olur. Şurası net, hafta-
lar geçtikçe Ukrayna'daki savaş
"Avrupa'nın Afganistan'ına" dönü-
şüyor. Rusya'ya çok yönlü şekilde
tüketecek bir sürece evriliyor.

İstanbul müzakerelerinin ve
devam edecek olan sürecin
ateşkes ve barışa giden bir sonuç
üretmesi en büyük arzumuz.
En zor kararı verecek liderler,
kuşkusuz Putin ve Zelenski. Ancak
belirleyici olan Putin ve ekibinin
tercihi. Moskova'nın ikinci etabı
ne olacak? Yeni askeri hamlelerle
(ağır bombardıman ve abluka
altındaki şehirlerde tank operas-
yonları) işgali derinleştirmek mi?
Yoksa Donbas üzerine yoğunlaşa-
rak müzakere masasında sonuç
almak mı? Erdoğan'ın verdiği
tavsiyeler, Putin'i onurlu çıkışa
ulaştırabilir.

İstanbul Müzakerelerinden Beklentiler

İstanbul müzakerelerinden
hızlı sonuç beklemek doğru değil.
Müzakerelerin altı şart etrafında
toplanması, Kırım ve Donbas'ın
statüsü haricindeki maddeler-
de netleşmeye yaklaşılması ve
dışişleri bakanlarının yakında
bir araya gelecek olması olumlu
işaretler. Bir sonraki aşama Putin
ile Zelenski'nin bir araya gelmesi.
Putin'in Türkiye'yi ziyaretinde
Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın bunun
için gayret göstereceği aşikâr.
Elbette Rusya'nın önce Kiev
ve Çernihiv'deki operasyonları
azaltacağını söylemesi, sonra
operasyonlara devam etmesi bu
sürecin gelgitlere açık yapısı-
nın tezahürü. Savaşı bitirmenin
başlatmaktan daha zor olduğu
bilinir. Ukrayna krizinde ateşkes
ve barışa bu şekilde dura kalka
gidilecek. Taraflar bir yandan sa-
hada karşı tarafı geriletme için
hamlelere devam edecek. Diğer
yandan masada sert müzakereler
olacak.

Rus tarafı müzakere sürecini
hem cephede yeni inisiyatifler
geliştirmek hem de Batı itti-
fakı arasındaki dayanışmanın
çözülmesini beklemek ya da test
etmek için uzatacaktır. Ukrayna
tarafı da Batı'dan askeri yar-
dım almaya devam ederek Rus
güçlerini sahada geriletecek
girişimlerde bulunacak. İngiliz
Başbakan Johnson, Ukrayna'ya
"daha ölümcül" askeri silahlar

göndermekten bahsediyor. ABD
Başkanı Biden, rejim değişikliği
ve onlarca yıl sürecek kriz açık-
lamalarıyla meşgul. Rusya ise
giderek Ukrayna'yı ortadan doğu
ve batı şeklinde bölmekten uzak-
laşıyor. Donbas ve Kırım hattını
elinde tutmayı önceliyor. ABD, AB
ve İngiltere'nin Rusya'ya zayıflat-
ma politikasındaki kararlılığın
dağılması beklenmiyor. Gidişat
Putin'i savaşı genişletmeye değil
sınırlandırarak durdurmaya yö-
neliyor. Türkiye'nin "diplomasi ile
onurlu çıkış yap" önerisi eninde
sonunda Putin için tek yol haline
gelebilir. Bugün için önemli olan
tarafaların ateşkesin zamanı
geldiği görüşüne vardıklarında
masada müzakereyi sürdürüyor
olmaları.

Barış Çabalarında Erdoğan Farkı

Türkiye, Rusya'nın Ukrayna işga-
linin bitmesi için yoğun bir mekik
diplomasisi yürütüyor. Cumhur-
başkanı Erdoğan'ın krizin ortaya
çıkışından beri 40'tan fazla
liderle yaptığı onlarca görüşme,
savaşa son vermeye yönelik
barış gayretinin devamı. Ankara,
Ukrayna savaşında üzerinde çok
durulması gereken, kendine özgü
bir politika izliyor ve bunu müm-
kün kılan Erdoğan'ın ısrarcı lider
diplomasisi.

Malum Türkiye, savaşın iki
tarafa da güven oluşturan bir
ilişkiye sahip. Boğazları savaş
gemilerine kapatması hem her
iki taraf hem de dünya kamu-
oyu açısından olumlu karşılan-
dı. Ankara bir yandan da Rus
işgalini kınıyor ve Ukrayna'nın
bağımsızlığına/toprak bütün-
lüğüne destek veriyor. Nitekim
Ukraynalı yetkililer Ankara'nın
insani, siyasi, diplomatik ve
diğer yardımlarından dolayı hayli
müteşekkirlere. Ve Türkiye'nin BM
Güvenlik Konseyi daimi üyeleri
ve Almanya'nın yanında garantör
olmasını istiyorlar. Diğer yandan
Rusya'ya yönelik ağır yaptırımlara
katılmayan Ankara, Moskova
ile sıkı temas kurarak diplomasi
ile sonuç alınmasına çabılıyor.

**Erdoğan'ın
Rusya-Ukrayna
savaşının
ateşkesine
ulaşması için
elinden geleni
yapmakta
kararlı olduğu
görülüyor.
Bunun için
Putin ve
Zelenski'yi bir
araya getirme
arayışında
ısrarcı. Bu
ısrarında yirmi
yıllık tecrübenin
yansıması
var. Putin ile
Zelenski ile
yürüttüğü lider
diplomasisinin
imkânlarına
duyduğu güven
var. İstanbul
müzakereleri
bir tesadüf
olmadığı gibi
bu aşamaya
da bir çırpıda
gelinmedi.**

Ankara'nın haklıya hakkını veren ancak birkaç tarafı birden koruyan bu aktif diplomasisi arabuluculuk rolü üstlenme imkânını güçlendiriyor. Kiev açısından Türkiye hem arabulucu hem de barış sonrası garantör rolünde olabilecek bir yerde, Moskova ise giderek Türkiye'nin arabulucu opsiyonuna daha fazla yaklaşıyor. Ağır ekonomik yaptırımların bunalttığı Moskova, önümüzdeki haftalarda diplomasiye sonuç almak isteyebilir. Zira Batı ve Rusya arasında yeni soğuk savaş havası giderek yerleşiyor. ABD Başkanı Biden, Putin'i "savaş suçlusu" olarak niteledi ve Ukrayna'ya 800 milyon dolarlık yeni silah yardımları verilmesi kararına imza attı.

Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov ve Ukrayna Dışişleri Bakanı Dmytro Kuleba, Antalya'daki Antalya Diplomasi Forumu'nda Rusya-Türkiye-Ukrayna üçlü Dışişleri Bakanları toplantısına katıldı. (Cem Özdel/AA, 10 Mart 2022)

Erdoğan İki Liderin Bir Araya Gelmesinde İsrarcı

Erdoğan'ın Rusya-Ukrayna savaşının ateşkese ulaşması için elinden geleni yapmakta kararlı olduğu görülüyor. Bunun için Putin ve Zelenski'yi bir araya getirme arayışında ısrarcı. Bu ısrarında yirmi yıllık tecrübenin yansıması var. Putin ve Zelenski ile yürüttüğü lider diplomasisinin imkânlarına duyduğu güven var. İstanbul müzakereleri bir tesadüf olmadı gibi bu aşamaya da bir çırpıda gelinmedi.

Daha Ukrayna krizinin başından itibaren Erdoğan'ın Rus ve Ukraynalı liderleri bir araya getirmek için çabaladığını hatırlayalım. Putin'in kararı bu savaşın sona erdirilmesi için hâlâ en önemli faktör. Ancak savaşın Rusya'nın ekonomik, askeri ve stratejik zayıflarını artıracak bir sürece girdiği de malum. Geç kalması durumunda Putin'in üstlenmek zorunda kalacağı maliyet daha büyük olacak. İşte bu noktada Erdoğan'ın Putin'e "Zelenski ile bir araya gel" teklifi önem kazanıyor. Liderlerin bir araya gelmesi neden önemli?

Erdoğan, lider buluşması ile eşik atlanabileceğini biliyor. Rus müzakerecilerin toplantılarda sert ve uzlaşmaz bir profil izlemesi tipik Rus diplomasisi örneğidir. Çok farklı olmakla birlikte Türkiye ve Rusya arasındaki Suriye gündemli müzakerelerde de benzer zorluklar yaşandı. Ancak liderler arası görüşmeler sıçramaları, kritik adımların atılmasını sağladı. Şimdi Erdoğan, Putin ve Zelenski'yi bir araya getirerek krizin çözümünde "lider etkisi" oluşturmayı istiyor.

Erdoğan, lider buluşması ile eşik atlanabileceğini biliyor. Rus müzakerecilerin toplantılarda sert ve uzlaşmaz bir profil izlemesi tipik Rus diplomasisi örneğidir. Çok farklı olmakla birlikte Türkiye ve Rusya arasındaki Suriye gündemli müzakerelerde de benzer zorluklar yaşandı. Ancak liderler arası görüşmeler sıçramaları, kritik adımların atılmasını sağladı. Şimdi Erdoğan, Putin ve Zelenski'yi bir araya getirerek krizin çözümünde "lider etkisi" oluşturmayı istiyor. Bunun için Putin'in savaşı durdurma ya da bitirme zamanı geldiğine ikna olması lazım. Zelenski'nin de masaya oturup, masadan çıkana uygulayabilecek gücü gösterebilmesi gerekli.

Barış tarafların taleplerinin bir kısmından vazgeçmesini zorunlu kılıyor. Zelenski'nin asıl zorluğu Putin ile bir araya geldikten sonra başlayacak. Uzlaşmaya varmak da uzlaşılan şartları halkına anlatmak da ABD, AB ve İngiltere'yi bunlara ikna etmek de hayli zor olabilir. Bu arada, Türkiye'nin bir Avrupa ihtilafında etkin bir şekilde kolaylaştırıcı rol üstlenmesi, kıyaslamalarla ya da kısıncılıkla karşılanmamalı. Aksine Batı ülkeleri Türkiye'nin herkesin aleyhine olan bu savaşı sona erdirmeye çabasına destek vermeli. **■**